

METAFORÁK KÖNYVE

MILETA ĐONOVIĆ: *Krugovi okovanog šetača.*

Osvit, Subotica, 1976.

Az elsőkötetes Mileta Đonović könyvéről nehéz beszélni. Valahogy furcsán állok előtte, magával ragadott a versek világa, s forr bennem. Óriási metafora-zuhatag!

Minden versében újakezd mindent Đonović: életet, költészetet. Kezdeményezései, vívódásai, százszoros-ezerszeres nekilendülései maximálisan sűrített, de egyben leegyszerűsített nyelveit, kifejezésmódot teremtettek.

S ahogy olvastam a sorokat, a verseket, akaratlanul is József Attila sorai jutottak eszembe, a „tárgyilag-os-nyugodt-rémületsikoltás”, s lüktett, zakatolt a fülemben:

*„Mint alvadt vérdarabok,
úgy hullnak eléd
ezek a szavak.”*

S parázslottak is a szók, izzón-vörösén, elrettentőn, megborzasztón:

*„Azt kérdem csak
Előtte vagy mögötte
Vagyok-e a halálnak”*

De akármennyire is pesszimiztikus hangvétellel indul, Đonović nem adja fel fiatalága optimizmusát. Ugyanennek a versnek a zárósorai már ezek:

*„Egyik kezem
Messzeségre mutat”*

Messzeségre, célok felé, amerre menni, menetelni, amerre élni kell. S a százszor, a százezerszer megesett porba hullás után van ereje, kell hogy legyen energiája, hogy föltámadott főnixként újakezdje:

*„Ezerszer tekergőzőm
Ezredszer is felállok
És mégis egy csak a kimondott szó.”*

Đonović ars poetikája ez a három sor, de nemzedékének verse is. A munka, a küzdelem, az újért való újakezdés hőskölteménye.

Mindenképpen el kell mondani, hogy a szerző nem mindennapi metaforáinak gazdagságával mehökkenti az olvasót, cselekvő részessé teszi, variálásra készíti. S célját ezzel meg is valósította, hisz költészetének, de egyáltalán a modern költészetnek is az a célja, hogy bevonja a hallgatót-olvasót, a befogadót is, éljen, lélegezzen ő is a verssel.

Végezetül, mint minden első kötetnél, megállapíthatjuk itt is a „csöppnyi dadogást”, a „lámpalázat”, de a merész kezdeményezés és kiállás felletti velünk ezt.

A költővel együtt keressük mi is a városkaput, hogy azon át rátaláljunk arra az útra, mely a jövő verséhez, az elkövetkező felfedezéséhez, a széphez és az igazhoz biztosan elvezet.

BALOGH ISTVÁN

MINDANNYIUNK BÍRÁLATA

SLAVKO MATKOVIĆ: *Mi smo mali šašavi potrošači.*

Osvit, Subotica, 1976.

Igazán sikeres kísérletnek számíthat Slavko Matković verseskönyve! Nagyszerűen megkomponált, műszakilag iz-

lésesen kivitelezett kötet. Furcsa hangvétele, groteszk meglátásai mindannyiunk igaz kritikái. Mert akárhogy

szemléljük is magunkat, valamennyien benne vagyunk a buta kis vásárlók sorában, és vesszük-vesszük a sok fölöslegest, a színeset, a rikítót — az igazi, az egyszerű, a szép mellett el-megyünk.

Mint ahogy elmegyünk egymás mellett is az utcán. Ismerősök ide-gyül.

Pedig itt van körülöttünk a mese és a valóság, csak be kellene enged-ni világunkba az igaz érzéseket is, amelyeket vagy magunk, vagy mások miatt szégyellünk. Pedig gyerekko-runak plüssigrise élve maradt, hiába nőttünk fel, halljuk a hangját, látjuk, fénylik a szeme...

Matković történeteket mesél. Min-den verse egy esemény is, de az egyszerűség tragédiája. És e tragédia mögött mindig ott vagyunk mi is, baklővéseiket, bűneiket, sznobságukat be nem ismerők:

*„mi kupujemo samo one
stvari koje su lepo
upakovane
i čije nam se etikete
čine privlačnim”*

*(csak azokat a dolgokat
vásároljuk amelyeket szépen
csomagolnak
amelyek címkéjéről azt hisszük
tetszik nekünk)*

Ijesztő a kép. De ha eszünkbe jut a bennünket körülvevő világ reklám-hadjárata, s ha felmérjük, hogy meny-nyi maradt még egyéniségünk-ből meg, akkor valóságos lesz a tragédia:

*„tako smo jednom kupili
pet kilograma soli
jer je bila u novoj ambalaži
koja se meni veoma dopala”*

*(így egyszer megvettünk
öt kilogramm sót
mert vadonatúj csomagolásban volt
s nekem nagyon megtetszett)*

Döbbenet. A külsőségek erőseb-bek lesznek a valóság tartalmánál. S valahol itt veszünk el mindahányan, itt lesz bukássá beállított világunk.

Matković menekül ebből a helyzet-ből, felveszi a harcot a külsőség el-len, s így bennünket is ellenállásra buzdít:

*„ja inače imam kod kuće
punu fiokju flomastera u boji
pa njima često prepravljam
omote raznih proizvoda”*

*(nekem különben otthon
egy fióknyi színes filcírónom van
s ezekkel nagyon sokszor átjavítom
különféle árucikkek csomagolását)*

Ellenállók-ká kell lennünk, két ke-zünk munkájával kell kiépítenünk ví-lágunkat: benne legyen egyéniségünk, benne legyen örömünk, bánatunk. Hogy a világ igazán a miénk legyen.

Nagyszerű tanulságot vonhatunk le magunknak: Andersen meséjét felidéz-ve lássuk meg, hogy a király bácsi meztelen. S ha megláttuk, mondjuk is ki.

BALOGH ISTVÁN